

Sygn. akt IV CSK 532/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa "K." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
przeciwko T. J. i B. J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 17 stycznia 2019 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 20 czerwca 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanych solidarnie na
rzecz powódki kwotę 2.700,00 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w L. wyrokiem z dnia 22 marca 2016 r. oddalił powództwo „K.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. przeciwko T. J. i B. J. o zapłatę kwoty 145.632,00 zł z odsetkami ustawowymi, zmierzające do uzyskania zwrotu świadczenia należnego w związku odstąpieniem od umowy wzajemnej.

Sąd ten ustalił, że powódka jest przedsiębiorcą zajmującym się między innymi produkcją konfekcjonowanych mieszanek sypkich w postaci kompozytów cementowych wykorzystywanych w budownictwie. Pozwani są przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w formie spółki cywilnej „T.” [...] i zajmują się konstruowaniem oraz produkcją maszyn dla przemysłu. W dniu 10 lutego 2014 r. strony zawarły pisemną umowę numer [...], na podstawie której pozwani zobowiązali się wykonać na rzecz powódki stanowisko do mieszania i pakowania materiałów sypkich, zgodnie z wykazem urządzeń opisanym w załączniku numer 1 do umowy oraz transportu, montażu, przeszkolenia i serwisu, a także wykonania dokumentacji techniczno-ruchowej DTR - za wynagrodzeniem w kwocie 148.000,00 zł powiększonym o VAT. Pozwani zobowiązali się do wykonania przedmiotu umowy zgodnie z aktualnym poziomem wiedzy technicznej, dokumentacją hal lub pomieszczeń przeznaczonych do zamontowania urządzeń oraz dokumentacją własną i dostarczoną przez zamawiającego. Aneksiem numer 1 z dnia 28 marca 2014 r. zmieniono pojemność zbiornika zasypowego.

W załączniku numer 1 do umowy strony ustaliły parametry techniczne urządzenia, mającego charakter prototypowy. Powódka przedstawiła pozwany schemat jego działania oparty na założeniu, że zostanie ono zamontowane w hali pierwotnie do tego przeznaczonej, bez podnoszenia jej stropu i przy zastosowaniu przenośników ślimakowych. Uiszcila na poczet wynagrodzenia kwotę 145.652,00 zł w dwóch równych ratach; nie udostępniła jednak składu oraz proporcji substancji, które miały być mieszane, porcjowane i pakowane w urządzeniu.

W dniu 9 maja 2014 r. dokonano próbnego rozruchu części instalacji (mieszarki), zamontowanej w przeznaczonej do tego hali, przy wykorzystaniu składników mieszanki, dostarczonych przez pracownika powódki i stwierdzono

zaleganie materiałów na ściankach zbiorników. Powódka odmówiła odbioru urządzenia, podnosząc, że jest ono nieprzydatne do zakładanych przez nią celów. Pracownik pozwanych na odwrocie druku pokwitowania zamieścił uwagę, że wskazany jest montaż wibratorów, przepustnicy i zbiornika chemii na mieszarce oraz wymiana na nierdzewne koszuw 1, 2 i 3.

Strony nie zdołały osiągnąć porozumienia co do sposobu doprowadzenia urządzenia do stanu oczekiwanego przez powódkę, gdyż odmawiała ona pokrycia związanych z tym wydatków a ponieść ich nie chcieli również pozwani. Powódka pismami z dnia 23 maja 2014 r. i z dnia 23 czerwca 2014 r. wezwała pozwanych do usunięcia wad urządzenia, zaś pismem z dnia 7 sierpnia 2014 r. - z uwagi na bezskuteczność tych wezwań - odstąpiła od zawartej z nimi umowy.

Sąd Okręgowy, analizując tak ustalony stan faktyczny, przyjął, że, strony łączyła umowa o dzieło, a dochodzone roszczenie zmierza do uzyskania zwrotu wynagrodzenia, przewidzianego na wypadek odstąpienia od tej umowy. Uznał jednak roszczenie to - w świetle art. 494 § 1 k.c. i art. 636 § 1 k.c. - za bezzasadne. Wskazał, że po stronie powódki nie zaszły przesłanki do skutecznego odstąpienia od umowy. Wykonane urządzenie niewątpliwie nie miało parametrów oczekiwanych przez powódkę i nie mogło spełnić celów, jakie założyła ona zawierając umowę z pozwanymi. Jednak powódka - wbrew obowiązкови wynikającemu art. 354 § 2 k.c. - nie współpracowała z pozwanymi z należytą starannością przy wykonywaniu umowy. Narzuciła jednocześnie pozwanym rozwiązania konstrukcyjne, których przyjęcie spowodowało, że urządzenie nie działało prawidłowo. Ponadto pozwani nie znali składników mieszanki na etapie projektowania, co było okolicznością mającą znaczenie dla końcowego efektu pracy.

Sąd Apelacyjny w [...], na skutek apelacji powódki, wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że uwzględnił powództwo i orzekł o kosztach procesu za obie instancje.

Podzielił istotne ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku, ale dokonał odmiennej ich oceny prawnej. Nie zgodził się z zapatrywaniem Sądu pierwszej instancji, że powódka nie współpracowała z pozwanymi z należytą starannością przy wykonywaniu umowy. Wskazał, że sugestie powódki dotyczące

rozwiązań technicznych urządzenia nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy; powinny one zostać zweryfikowane przez pozwanych, jako profesjonalistów, gdyż to oni ponoszą odpowiedzialność za końcowy efekt dzieła, jego sprawność techniczną i przydatność do określonego rodzaju produkcji. Staranność pozwanych przy wykonywaniu dzieła podlega ocenie z uwzględnieniem zawodowego charakteru ich działalności (art. 355 § 2 k.c.). Nie mogą oni uwolnić się od odpowiedzialności powołując się na okoliczność, że nie znali substancji sypkich, które miały być mieszane w wykonanym przez nich urządzeniu, skoro na etapie jego projektowania oraz wykonywania nie zwrócili się do powódki o udostępnienie im stosownych informacji (art. 640 k.c.).

W świetle art. 65 § 2 k.c., nie budzi wątpliwości, że celem umowy zawartej przez strony było wykonanie urządzenia produkującego stosowną mieszankę o odpowiednim składzie i wadze. Wykonane przez pozwanych dzieło nie spełniło tych wymagań; było - jako bezużyteczne ze względu na cel oznaczony w umowie - dotknięte wadą istotną, usprawiedliwiającą odstąpienie przez powódkę od umowy na podstawie art. 637 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 25 grudnia 2014 r. Skuteczne odstąpienie od umowy zrodziło pod stronie powodowej uprawnienie do żądania zwrotu tego, co świadczyła (art. 494 § 1 k.c. w związku z art. 637 § 1 i 2 k.c.)

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., pozwani wniesli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie i zmianę tego orzeczenia przez oddalenie apelacji w całości oraz orzeczenie o kosztach procesu.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej pozwani zarzucili naruszenie art. 65 § 2, art. 354 § 1, art. 355 § 1 w związku z art. 354 § 2, art. 640 k.c., art. 637 w związku z art. 556 § 1 oraz art. 636 § 1 k.c.

Drugą podstawę kasacyjną skarżący wypełnili zarzutami naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 387 § 1 i art. 391 § 1 oraz art. 382 k.p.c.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty podniesione w ramach obu podstaw kasacyjnych zmierzały do podważenia przyjętej za podstawę zaskarżonego wyroku oceny, że pozwani, nie żądając od powódki odpowiednich informacji, wykonali urządzenie dotknięte istotną wadą fizyczną, a skuteczne odstąpienie od umowy zrodziło po stronie powodowej roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia.

Zamierzonego skutku nie mógł odnieść zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 387 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c.

W judykaturze utrwalił się pogląd, zgodnie z którym naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera braki uniemożliwiające kontrolę kasacyjną zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01 i z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01 - nie publ. oraz z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, Nr 4, poz. 83).

Uzasadnienie Sądu Apelacyjnego wyroku nie jest dotknięte takimi wadami. Wynika z niego jasno, na jakich przesłankach faktycznych i prawnych zostało ono oparte. Sąd Apelacyjny podkreślił, że celem umowy zawartej przez strony nie było wykonanie urządzenia produkowanego seryjnie („na skład”), lecz prototypowego, przeznaczonego dla konkretnego producenta i służącego do wytwarzania określonych produktów sypkich z branży budowlanej. Do wniosku tego doszedł po dokonaniu wykładni oświadczeń woli stron, uwzględniającej dyrektywy płynące z art. 65 § 2 k.c. Wyjaśnił również, dlaczego uznał kwestię przedstawienia przez powódkę pozwanym schematu działania zamówionego urządzenia za nieistotną oraz jakie okoliczności zaważyły na przypisaniu pozwanym braku należytej staranności przy wykonywaniu zobowiązania.

Za oczywiście bezzasadną należało uznać próbę powiązania zarzutu wadliwego sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 387 § 1 k.p.c. Przepis ten określa, w jakich przypadkach sąd drugiej instancji ma obowiązek sporządzenia uzasadnienia wydanego przez siebie orzeczenia;

poza zakresem jego unormowania pozostaje kwestia elementów treści tego uzasadnienia.

Chybiony był również zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. zawierającego ogólną dyrektywę interpretacyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że powołanie się na ten przepis, może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej wtedy, gdy skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego w sprawie materiału, orzekając wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji albo oparł merytoryczne orzeczenie na własnym materiale, z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji, a uchybienie to, mogło mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2007 r., III CSK 337/06, z dnia 9 czerwca 2005 r., III CK 674/04 i z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13 - nie publ.). W sprawie niniejszej sytuacja taka nie wystąpiła. Pominięcie przez Sąd Apelacyjny kwestii dostarczenia pozwanym schematu działania urządzenia było wynikiem uznania tej okoliczności za nieistotną w sprawie, opartego na trafnym założeniu, że to na pozwanych, zajmujących się profesjonalnie konstruowaniem i produkcją maszyn dla przemysłu, spoczywał obowiązek doboru rozwiązań technicznych właściwych do wykonania urządzenia odpowiadającego oczekiwaniom powódki. Oczekiwania te zostały przez strony uzgodnione, dlatego nie zachodziła potrzeba ich identyfikowania w oparciu o - szeroko ujęty - zakres działalności powódki ujawniony w KRS. Bez znaczenia wreszcie dla oceny wykonania dzieła zgodnie z jego przeznaczeniem określonym wolą stron umowy pozostaje stwierdzenie biegłego sądowego w sporządzonej w sprawie opinii, że urządzenie to nadaje się do typowego użytku.

Przechodząc do oceny podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego, należy stwierdzić, że również zarzuty wypełniające tę podstawę nie były usprawiedliwione.

Sąd Apelacyjny dokonując wykładni umowy z dnia 10 lutego 2014 r. nie ograniczył się do analizy jej literalnego brzmienia. Podał badaniu również - nie wyartykułowany wprost - zamiar stron i celu tej umowy wskazując, że było nim

wykonanie urządzenia prototypowego zdolnego do wytwarzania mieszanki o odpowiednim składzie i wadze. Konkluzja ta nie usprawiedliwia podniesionych przez skarżących zastrzeżeń. Trudno bowiem przyjąć, że profesjonalista w zakresie produkcji maszyn przemysłowych podjął się wykonania urządzenia prototypowego, nie znając jego konkretnego przeznaczenia. Odwołanie się w procesie wykładni woli stron do kryterium racjonalności ich działania było zabiegiem prawidłowym, zgodnym z art. 65 § 2 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 420/13, nie publ.). Zarzut naruszenia tego przepisu należało uznać za chybiony, podobnie jak zarzuty obrazy art. 354 § 1 i art. 355 § 1 w związku z art. 354 § 2 k.c., oparte na wadliwym założeniu, że wykonane przez pozwanych dzieło miało służyć mieszaniu składników nie wykazujących jakichś szczególnych właściwości.

Pozwani, podejmując się wykonania konkretnego urządzenia, powinni uzyskać od powódki wszelkie informacje niezbędne do jego prawidłowego wykonania. Z ustaleń dokonanych w sprawie nie wynika, aby powódka odmówiła udostępnienia danych koniecznych do właściwego zaprojektowania i wykonania urządzenia. Nie ma podstaw do twierdzenia, że powódka nie współpracowała z pozwanymi przy wykonywaniu zobowiązania. Zarzut naruszenia art. 640 k.c. nie mógł zatem odnieść zamierzonego skutku.

Za nieusprawiedliwione należało uznać zarzuty naruszenia art. 636 § 1 k.c. oraz art. 637 k.c. w związku z art. 556 § 1 k.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym w sytuacji, gdy problem wad dzieła wynikł dopiero przy jego odbiorze, art. 636 k.c. w ogóle nie może mieć zastosowania. Przepis ten stosuje się bowiem w sytuacji, gdy zamawiający dostrzegł wady dzieła w toku jego wykonywania. Po odebraniu dzieła ochrona zamawiającego realizuje się na podstawie przepisów o rękojmi za wady (art. 637 § 1 i § 2 k.c.; zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 kwietnia 1997 r., II CKN 65/97, nie publ.; z dnia 3 listopada 2000 r., IV CKN 152/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 63). Skoro Sąd Apelacyjny ustalił, że wady urządzenia ujawniły się po jego ukończeniu, w związku z czym powódka odmówiła

jego odebrania, to zasadnie uznał, że w sprawie ma zastosowanie art. 637, a nie art. 636 § 1 k.c.

Zarzuty skarżących nie mogły skutecznie podważyć przyjętej za podstawę zakażonego wyroku oceny, że nieusunięcie przez pozwanych wad dzieła po jego wykonaniu usprawiedliwiało skuteczne odstąpienie przez powódkę od umowy, a w konsekwencji - żądanie zwrotu spełnionego świadczenia.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.